

גימנסיה ריאלית, ראשון לציון – פרסום פנימי

תרגול בפרק מערכת הצורות מתוך בחינות הבגרות – בהלימה למקוד קץ תשפ"ה*

* חלק מן הסעיפים בשאלות הבגרות שונו כדי להתאימם למיקוד.

תרגול מקיף במערכת הצורות מתוך בחינות הבגרות -- בהלימה למיקוד תשפ"ה

*חלק מן הסעיפים בשאלות הבגרות שונו כדי להתאימם למיקוד.

חורף תש"ף

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

12. לפניך שבעה משפטים. בכל משפט יש פועל מודגש ובסוגריים אותו הפועל מנוקד. ציין בטבלה את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים המודגשים.

הבניין	השורש	הפועל
		כמויות האשפה מעידות (מְעִידוֹת) שמדובר בתופעה רחבה.
		הסיוור נערך בלילה שבו מפנים (מְפַנִּים) את הפסולת.
		הסיוור אינו מותיר (מוֹתִיר) ספק בנוגע לשאלה היכן ערכו התושבים את קניותיהם.
		ברשתות המרכולים צומצם (צֻמְצַם) השימוש בשקיות ניילון.
		ד"ר יעל פרג מתמחה (מְתַמְּחָה) בכלכלת הסביבה.
		הפגיעה בעסקים מקומיים מעוררת (מְעוֹרְרֶת) מחאה בארצות הברית.
		במחקר השתתפו (הִשְׁתַּתְּפוּ) 500 נערים ונערות.

13. לפניך חמישה משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

• בזכות המבחר הגדול באתרי הקניות אני תמיד **מוצאת** (מוצאת) את מה שאני מחפשת.

• אנשים רבים הודו כי הם מעדיפים לציין כתובת **מומצאת** (ממצאת) ולא את כתובתם האמיתית. _____

• בני הנוער בישראל **מוציאים** (מוציאים) על קניות באינטרנט סכום חודשי קטן בהרבה מן הסכום שבני הנוער מוציאים בארצות הברית. _____

• באתרי קניות רבים יש הסברים למי שאינם **מתמצאים** (מתמצאים) בקניות ברשת.

• אם לא **נמצא** (נמצא) מתנה מתאימה בחנות בקניון, נחפש בחנויות המקוונות.

א. ציין ליד כל משפט את הבניין של הפועל המודגש בו.

ב. (1) מבין חמשת הפעלים המודגשים במשפטים, איזה פועל יוצא דופן מבחינת השורש?

(2) ציין את השורש שלו. _____

(3) ציין את השורש המשותף לארבעת הפעלים המודגשים האחרים. _____

ג. ליד כל אחד משני הפעלים שלפניך, כתוב את שם הפועל שלו ואת שם הפעולה באותו הבניין.

מוצאת (מוצאת) _____ , _____

מוציאים (מוציאים) _____ , _____

14. א. לפניך משפט, ובו שתי מילים מודגשות.

• המוצרים האַרוֹזִים נאַרְזִים מחדש לצורך שליחתם בדואר.

(1) ציין נכון או לא נכון ליד כל אחד מן המשפטים שלפניך.

• שתי המילים שייכות לאותו הבניין. _____

• שתי המילים גזורות מאותו השורש. _____

• שתי המילים משמשות במשפט באותו חלק דיבור. _____

(2) בחר באחד מן המשפטים הלא נכונים, והסבר בעזרת שימוש במונחים דקדוקיים מדוע הוא אינו נכון.

ב. לפניך משפט מטקסט 1.

הפער בין שְׁלוּחַ יבשתי לשילוח אווירי מבחינת פליטת גזי חממה הוא עצום. לפניך ארבע מילים מודגשות שנגזרו מן השורש ש-ל-ח.

שְׁלוּחַ, שְׁלִיחוֹת, הַשְּׁתֻלְחוֹת, שְׁלִיחָה של חבילות מחור"ל נעשתה נפוצה.

(1) איזו מן המילים המודגשות אינה נוטה במשקלי שמות הפעולה?

הקף אותה.

(2) ציין מעל כל אחד משלושת שמות הפעולה את הבניין שאליו הוא שייך.

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

11. לפניך שבעה משפטים. בכל משפט יש פועל מודגש (ובסוגריים אותו הפועל מנוקד).
ציין בטבלה את השורש ואת הבניין של הפעלים המודגשים.

הבניין	השורש	הפועל	
		המנהיג הנרקיסיסט מאופיין (מְאָפֵין) בחשיבות עצמית.	(1)
		סביר להניח שאנשים ירימו (יְרִימוּ) גֶבֶה.	(2)
		מנהיגים צנועים נכונים (נְכֹנִים) להקשיב לדעות של אחרים.	(3)
		שוו (שְׁווּ) בנפשכם שאדם כלשהו יטען שהוא בעל כריזמה.	(4)
		העולם סביבנו ייעשה (יִיעָשֶׂה) מקום טוב יותר, אם מנהיגים צנועים ינהלו אותו.	(5)
		בגלל צרכים פסיכולוגיים ש טבועים (טְבוּעִים) בנו, אנחנו בוחרים במנהיגים כריזמטיים.	(6)
		מנהיג הבטוח בעצמו אינו צריך להוכיח (לְהוֹכִיחַ) את צדקת דרכו.	(7)

12. א. לפניך חמישה משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

- (1) חברי כנסת **עונים** (עוֹנִים) כיום על שאלות גם באמצעות האינטרנט.
 - (2) מנהיגים נרקיסיסטים **מונעים** (מוֹנְעִים) גם מן הצורך בכוח ושליטה.
 - (3) החוק אינו **מונע** (מוֹנֵעַ) מחברי מפלגה לטוס לכינוסים בחו"ל.
 - (4) כלי הרכב של פמליית ראש הממשלה **נעים** (נְעִים) ברחובות בליווי משטרתני.
 - (5) דברי המנהיג **נעמו** (נְעַמוּ) לציבור.
- בטבלה שלפניך, מיין את הפעלים המודגשים לשלוש קבוצות על פי הגזרה.

שלמים	נחי ע"יו	נחי ל"יה

ב. • לפניך שני משפטים.

- (1) מנהיגים אותנטיים **נועצים** (נוֹעְצִים) בדעתם של אחרים.
 - (2) בזמן שיחה אנחנו בדרך כלל **נועצים** (נוֹעְצִים) עיניים בבן שיחנו.
- השלם את הטבלה שלפניך.

הפועל	שורש	בניין	גוף
נועצים (משפט 1)			
נועצים (משפט 2)			

• הקף את שם הפועל של הפועל **נועצים** (נוֹעְצִים) שבמשפט (1).

להיוועץ (לְהוֹעֵץ), לייעץ (לְיַעֵץ), לנעוץ (לְנַעֵץ), להתייעץ (לְהִתְיַעֵץ)

13. א. לפניך קטע קצר, ובו מודגשות שלוש מילים בצורת הבינוני.

מיכל **מאמינה** (מֵאֲמִינָה) שהחלטות של רונן יהיו נכונות מכיוון שהוא מתיעץ עם הצוות, ויש לו סיכוי להשיג תוצאות טובות בעבודתו.
הוא הוכיח שהוא **מנהל** (מְנַהֵל) טוב, אבל הוא גם אדם **מופנם** (מְפֹנֵם), והיא חוששת שאנשי הצוות לא יתחברו אליו.

שבץ בטבלה שלפניך את שלוש המילים המודגשות בקטע, וציין בנוגע לכל אחת מהן את השורש ואת הבניין שלה.

כמו כן בעמודה האחרונה **הקף** את חלק הדיבור של כל אחת מן המילים ששיבצת.

צורת הבינוני	שורש	בניין	הקף את חלק הדיבור הנכון
			שם עצם / שם תואר / פועל
			שם עצם / שם תואר / פועל
			שם עצם / שם תואר / פועל

ב. לפניך ארבעה משפטים, ובהם שמות פעולה.

- (1) טריאתלון הוא ענף ספורט אולימפי המשלב שחייה, רכיבה על אופניים ו**ריצה** (רִיצָה).
- (2) בהתנהגות הוותרן יש משום **ריצוי** (רִצוּי) אחרים על חשבון טובתו האישית.
- (3) לשכת רואי החשבון יוזמת מהלך של **הרצת** (הִרְצָת) מועמד מטעמה לנשיאות הלשכה.
- (4) יש אירועים שמצריכים **התרוצצות** (הִתְרוֹצְצוּת) רבה בין חנויות.

- **הקף** את שם הפעולה היוצא דופן מבחינת השורש.
- מהו השורש המשותף לשלושת שמות הפעולה האחרים? **הקף** את התשובה הנכונה.

ר-ו-ץ ת-ר-ץ ר-צ-י/ה

15. א. לפניך שלושה משפטים, ובהם מילים מודגשות.

- (1) הציבור מחפש מנהיג שהוא **ביצועיסט** (בְּצוּעִיסָט).
- (2) הציבור מעדיף הנהגה שבה ה**מדינאי** (מְדִינָאִי) מחויב למדיניותו המוצהרת.
- (3) אחד מראשי ממשלת בריטניה היה **בנקאי** (בְּנִקָּאִי) בצעירותו.

א) מהי **דרך התצורה** המשותפת לכל המילים המודגשות? _____
ב) בחר באחת מהמילים ופרט את דרך תצורתה.

ג) איזה רכיב מעניק למילה שבחרת בסעיף ב את משמעותה? מהי המשמעות?
הרכיב: _____ **משמעות המילה:** _____

ב. לפניך משפט.

ההנהגה **מסירה** (מְסִירָה) מעליה אחריות.
במשפט זה מודגשת המילה **מְסִירָה**. ציין את השורש ואת הבניין של מילה זו.
השורש: _____ **הבניין:** _____
בהקשר אחר המילה **מְסִירָה** משמשת שם פעולה.
כתוב את השורש של שם פעולה זה. _____

ג. האקדמיה ללשון העברית אישרה את השימוש במילה **ראשה** (רְאִשָּׁה) –
רְאִשָּׁת ממשלה, ראשת עיר).

מהו **סוג** הצורן הסופי (גזירה או נטייה) במילה **ראשה**, ומהי משמעות צורן זה?

סוג הצורן הסופי: _____ **משמעות הצורן:** _____

קיץ תשע"ט

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

11. לפניך שבעה משפטים. בכל משפט יש פועל מודגש (ובסוגריים אותו הפועל מנוקד).

ציין בטבלה את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים המודגשים.

הבניין	השורש	הפועל	
		הדרך שבה אנו צורכים מידע השתנתה (הִשְׁתַּנְתָּה) לחלוטין מאז כניסתו של האינטרנט לחיינו.	(1)
		אופן הצגת החדשות מהירח נועד (נוֹעַד) ליצור אמינות.	(2)
		בעיתון לא פורסמה (פֻּרְסְמָה) כל התנצלות.	(3)
		לעיתים הקוראים אינם חשים (חָשׂוּ) בסאתירה.	(4)
		מנהיגים מערערים (מְעַרְעְרִים) את הלגיטימיות של גופי תקשורת.	(5)
		בהודו הובילו (הוֹבִילוּ) ידיעות כזב לידי מקרי אלימות מזעזעים בקרב אזרחים.	(6)
		כבר בימי מלחמת העולם השנייה פורסם מידע מוטעה כדי להרים (לְהָרִים) את מורל החיילים.	(7)

12. א. לפניך ארבעה משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

- (1) החדשות "מן הירח" הוצגו באופן שנועד **לשוות** (לְשׁוֹת) להן אמינות.
 - (2) בכתבה **הושוו** (הִשְׁוּוּ) מחירי הדירות בארץ למחירי הדירות בחוץ לארץ.
 - (3) בשיעור ביולוגיה **ישווה** (יִשְׁוֶה) המורה את פעילות הלב לפעילות של משאבה.
 - (4) הישגיו של התלמיד בלימודים **השתוו** (הִשְׁתְּווּ) להישגיו בשנה שעברה.
- ציין את השורש המשותף לכל הפעלים המודגשים. _____
 - ציין את הבניין של כל אחד מן הפעלים המודגשים.
לשוות (לְשׁוֹת) _____ **הושוו** (הִשְׁוּוּ) _____
ישווה (יִשְׁוֶה) _____ **השתוו** (הִשְׁתְּווּ) _____
 - כתוב שם עצם מן השורש של הפעלים המודגשים. _____

ב. לפניך ארבעה משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

- (1) בימינו הידיעות **מופצות** (מוֹפְצוֹת) במהירות.
 - (2) לאחר פרסום הכתבה הוא קיווה שהאדמה **תפצה** (תִּפְצָה) את פיה ותבלע אותו.
 - (3) חברת פייסבוק **פיצתה** (פִּיצְתָה) את התובע בגין פרסום לשון הרע.
 - (4) זוהי תופעה **נפוצה** (נִפְּוֶצָה).
- בטבלה שלפניך, מיינ את הפעלים המודגשים לשתי קבוצות על פי השורש.

פ-ו-י	פ-צ-י/ה

13. א. (1) לפניך שתי קבוצות של שמות פעולה. בכל קבוצה יש שם פעולה יוצא דופן מבחינת הבניין.

בכל אחת מן הקבוצות, הקף את שם הפעולה היוצא דופן מבחינת הבניין, וציין את הבניין המשותף לשמות הפעולה האחרים.

I. הוֹרְדָה, הַטְעָיָה, הַתְאָם, הַבְנָה, הַלִיכָה
הבניין המשותף: _____

II. תְרַגּוּם, פְרַנְסָה, בְעֵרָה, תְאֹר, בְקִשָּׁה
הבניין המשותף: _____

(2) ציין את השורש של כל אחד משמות הפעולה שלפניך.

הַטְעָיָה _____ הַבְנָה _____

ב. לפניך הנחיה לזיהוי ידיעת כזב, ובה מילים מודגשות.

שְׁיִמּוּ לב לכותרת. בְדַקּוּ אם היא קשורה לתוכן או אם היא מְגֻזְמָת, דְרַמְטִית, מְעַצְבֶּנֶת במיוחד או לא רְאֵלִית.

(1) מבין המילים המודגשות בהנחיה העתק את שני שמות התואר שהם צורות בינוני, וציין את הבניין של כל אחד מהם.

צורת בינוני: _____ הבניין: _____
צורת בינוני: _____ הבניין: _____

(2) ציין נקודת דמיון אחת בתצורתם של שמות התואר האחרים (שאינם צורות בינוני) שבהנחיה.

(3) ציין את השורש ואת הבניין של הפועל שְׁיִמּוּ שבהנחיה.

השורש: _____ הבניין: _____

(4) באיזה זמן (דרך) נוטים הפעלים שְׁיִמּוּ, בְדַקּוּ שבהנחיה? _____

(5) בעברית יש דרכים נוספות לניסוח הנחיות.

כתוב בדרך אחרת את ההנחיה: " בְדַקּוּ אם היא קשורה לתוכן".

15. א. לפניך קטע ובו מילים מודגשות.

“פקודת העיתונות” היא **פקודה** אשר נחקקה בימי **שלטון** המנדט הבריטי בארץ-ישראל, ונועדה לאפשר לשלטונות לפקח ב**יעילות** על העיתונות בארץ. על פי פקודה זו, כדי להוציא לאור עיתון נדרש רישיון מן הממשל ולשלטון יש **זכות** להפסיק את פעולתו של העיתון, אם לדעתו הוא מפרסם ידיעות המהוות סכנה לשלום הציבור. עם הקמת המדינה בשנת 1948 אימצה ממשלת ישראל פקודה זו. במהלך השנים הוטחה ב**ביקורת** קשה על קיום הפקודה. המבקרים טענו שהיא גורמת ל**התערבות** יתר של השלטון בחופש הפעולה של אמצעי התקשורת, שהיא משפיעה על **זהות** העיתונים, וכן שהיא מנוגדת לערך העיתונות ה**חופשית**. בסופו של דבר, בוטלה הפקודה בשנת 2017.

מיין בטבלה שלפניך את המילים המודגשות על פי דרך התצורה שלהן.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי

ב. (1) לפניך רשימת צירופים ובכל צירוף מילה מודגשת.

מבין המילים המודגשות **הקף** את שלוש המילים שהצורן הסופי בהן הוא צורן נטייה.

גרוני יבש מידע **שקרי** סוכנות ידיעות

רשתות חברתיות תפוצה **רחבה** של מידע **מדען** חלל

(2) לפניך משפט ובו מילה מודגשת.

אדם זה פיקח, רהוט בדיבורו, ו**דעתן**.

• מהו סוג הצורן הסופי במילה **דעתן** שבמשפט הנתון?

הקף את התשובה הנכונה.

צורן גזירה / צורן נטייה

• כתוב משפט או צירוף, ושבץ בו את המילה **דעתן** כך שסוג הצורן הסופי בה

יהיה אחב מזה שהקפת.

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

11. לפניך שבעה משפטים. בכל משפט יש פועל מודגש (ובסוגריים אותו הפועל מנוקד).
ציין בטבלה את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים.

הבניין	השורש	הפועל	
		ההתמכרות למשחקי וידאו נקראת (נְקַרְאֵת) "הפרעת גיימינג".	(1)
		המשחקים מתגמלים (מְתַגְמְלִים) את השחקנים בנקודות זמן שונות.	(2)
		האתגרים מוציאים (מוֹצִיאִים) את השחקנים ממצבי הנוחות שלהם.	(3)
		החוקרים מחילים (מְחִילִים) את מסקנותיהם על דור חדש של משחקים טיפוליים.	(4)
		הטכניקה מכונה (מְכֻנָּה) "פרס משתנה".	(5)
		המדיה החברתית ומשחקי הווידאו מצליחים לפתות (לְפַתְוֹת) את הילדים.	(6)
		גרסת המשחק הורדה (הוֹרְדָה) במיליוני מחשבים בעולם.	(7)

12. א. לפניך משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

(1) במשחק מחשב השחקן חייב להחליט לאן לכוון ומתי **לירות** (לירות).

(2) המנהל **הורה** (הורה) למזכירה לזמן מועמדים לריאיון.

(3) בשנת 1995 השיקה חברת מייקרוסופט את הדפדפן "אינטרנט אקספלורר", ובכך

נורתה (נורתה) יריית הפתיחה בקרב על הדפדפן הפופולרי בעולם.

• מהו השורש המשותף לכל הפעלים המודגשים? **הקף** את התשובה הנכונה.

י-ר-ת י-ר-י/ה ר-ו-י/ה ר-ת-י/ה

• כתוב את הבניין של כל אחד מן הפעלים המודגשים.

לירות _____, הורה _____, נורתה _____

• כתוב את שם הפועל של הפועל הורה.

• לפניך משפט, ובו מודגשת מילה.

בהרצאה דיבר **הורה** (הורה) על ההתמכרות של בנו למשחקי המחשב.

ציין מהו השורש של המילה הורה במשפט זה. _____

ב. לפניך משפט, ובו שתי מילים מודגשות בקו.

מהירות גלישה גבוהה מאפשרת תגובות מהירות על המהלכים במשחק.

ציין מעל כל מילה המודגשת בקו את חלק הדיבור שלה: פועל, שם עצם, שם תואר.

13. א. לפניך היגדים שהוצגו למשתתפים בסקר שמטרתו לבדוק את מידת התמכרותם לטלפון החכם.

בהיגדים הודגשו מיילים במשקלי שמות פעולה.

- ההתעסקות (התעסקות) בטלפון החכם שלי תופסת חלק חשוב בחיי.
- קשה לי להימנע משימוש (שימוש) בטלפון החכם שלי גם בזמן בילוי (בילוי), פגישה (פגישה) עם אנשים, שיחה (שיחה) עם חברים ועוד.
- אני בודקת כל הזמן אם יש לי הודעות (הודעות).

(1) בטבלה שלפניך מייין את המילים המודגשות לפי הבניינים.

קל	פיעל	הפעיל	התפעל

(2) ציין את השורש של כל אחת מן המילים שלפניך.

בילוי (בילוי) _____ שיחה (שיחה) _____
 הודעות (הודעות) _____

ב. לפניך רשימת שמות של משחקי ילדים, ובה מיילים מודגשות.

חבילה עוֹבֶרֶת, מְחַבְּאִים, סבתא סוֹרְגֶת,
 צוֹלְלוֹת, פרה עוֹרֶת, איש תְּלוּי

(1) מבין המילים המודגשות העתק את כל המילים שהן צורות בינוני.

(2) בחר שתי מיילים אחרות, שאינן צורות בינוני, וכתוב את המשקל של כל אחת מהן באותיות קט"ל.

מִיֵּה רֵאֵוֶה: _____ הֵאֵפֶה: _____
 מִיֵּה נֵיִיֵּה: _____ הֵאֵפֶה: _____

15. א.

לפניך קטע על פי טקסט 3, ובו מילים מודגשות.

האם **השתעשעות** "חסרת מחשבה" במשחקי מחשב שמטרתם לגבור על זומבים וחייזרים יכולה לשפר את כישורי החשיבה?

על פי מחקרים, משחקי מחשב שיפרו **מגוון** כישורים בקרב אנשים ששיחקו בהם **בקביעות**. יכולת הריכוז שלהם – **עיקרון** חשוב בלמידה – השתפרה, וכן השתפרה **מהירות** עיבוד המידע שלהם. אחת החברות מפתחת משחק **טיפולי** שמקורו במשחק **מסחרי** ומטרתו לשפר את הקשב, אולם יידרש עוד זמן עד שה**קהילה המדעית** תכיר באופן רשמי במשחקים כאלה.

מיין בטבלה שלפניך את המילים המודגשות על פי דרך התצורה.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי

ב.

"גיימר" (gamer) הוא חובב מושבע של משחקי וידאו ושל משחקי מחשב ומקדיש זמן רב למשחקים עצמם, לדיון בהם ולקריאה עליהם.

בשל הצורך בחלופה עברית למילה "גיימר", הציעה האקדמיה ללשון העברית שתי אפשרויות והעמידה אותן לבחירת הציבור. **מְשַׁחֵקוּן** **מְשַׁחֵקָאִי**

(1) ציין באיזו דרך תצורה בחרה האקדמיה ללשון העברית ליצור את שתי החלופות האלה.

(2) בחר באחת מן החלופות, ו**פרט** את דרך תצורתה.

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

11. א. לפניך ארבעה משפטים. בכל משפט יש פועל מודגש (ובסוגריים אותו הפועל מנוקד). ציין בטבלה את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים.

הבניין	השורש	הפועל	
		טראומת ההסללה הובילה (הוֹבִילָה) את ורטהיימר להשיק את הפרויקט שלו.	(1)
		ההכוונה לבתי הספר המקצועיים נעשית (נַעֲשִׂית) על פי יכולות התלמיד.	(2)
		התעשיינים מתלוננים (מְתַלֹּנְנִים) על מחסור באלפי עובדים.	(3)
		ההסללה ההפוכה בישראל נהוגה (נְהוּגָה) לא מעט שנים.	(4)

ב. לפניך שני משפטים. קרא אותם, והשלם את הטבלה שאחריהם.

- (1) התעשיינים מתלוננים על מחסור באלפי עובדים, ופתרון אינו נִרְאָה באופק.
 (2) אם משרד החינוך יפתח עוד בתי ספר מקצועיים, נִרְאָה שינוי כבר בעשור הקרוב.

הפועל	שורש	בניין	זמן	גוף
נראה (משפט 1)				
נראה (משפט 2)				

13. א. לפניך משפט, ובו מודגשות בקו שלוש מילים בצורת הבינוני.

תעשיינים מתקשים למצוא עובדים מיומנים.

ציין בטבלה שלפניך את השורש ואת הבניין של כל מילה מודגשת. הקף את חלק הדיבור של כל אחת מן המילים המודגשות.

הקף את חלק הדיבור הנכון	בניין	שורש	צורת הבינוני
שם עצם שם תואר פועל			מתקשים (מתקשים)
שם עצם שם תואר פועל			עובדים (עובדים)
שם עצם שם תואר פועל			מיומנים (מיומנים)

ב. לפניך שלושה צירופים, ובהם מודגשים שמות פעולה.

ציין ליד כל שם פעולה את הבניין שלו.

- חויית (חויית) למידה
 - הסללה (הסללה) הפוכה
 - שדרוג (שדרוג) המילה "כסף"
- _____
- _____
- _____

ב. לפניך שבעה משפטים, ובכל אחד מהם מודגשת מילה. מיין את המילים בטבלה שלפניך על פי השורש.

- (1) יש תחומי לימוד ש **רצוי (רְצוּי)** להעמיק בהם.
- (2) הטבות לבוגרי מסלולים מקצועיים **ימריצו (יִמְרִיצוּ)** תלמידים רבים יותר ללמוד במסלולים אלה.
- (3) **רצינו (רְצִינוּ)** מאוד להצליח במיזם, ולכן השקענו בו שעות רבות של עבודה.
- (4) גור הכלבים שאספנו לביתנו אינו מפסיק **להתרוצץ (לְהִתְרוֹצֵץ)** משמחה.
- (5) המנהלת החדשה היא בחורה **נמרצת (נִמְרָצֶת)**, וכבר הובילה את הצוות שלה להצלחות בתחום.
- (6) תלמידים הלומדים על פי תוכניות ההבעה בעל פה **מרצים (מְרַצִים)** לבני כיתתם על מגוון נושאים.
- (7) בשיעורי ההתעמלות המורה **מריצה (מְרִיצָה)** את תלמידיה סביב חצר בית הספר.

מ-ר-צ	ר-ו-צ	ר-צ-י/ה

15. א. לפניך שלושה משפטים, ובהם שמות מודגשים. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.
- הפרויקט החדש של סטף ורטהיימר, הקמת מגמה **מקצועית (מְקצועית)** בבתי ספר בארץ, נועד לפתור את בעיית ה**מחסור (מְחסור)** בכוח אדם.
 - מעצב הטקסטיל מתקשה למצוא תופרים מיומנים, וה**מלונאי (מְלונאי)** מתקשה למצוא עובדים **איכותיים (איכותיים)**.
 - במערכת החינוך מעדיפים תעודת בגרות עיונית על **תעודה (תְעודה)** מקצועית. בטבלה שלפניך מין את השמות המודגשים על פי דרך התצורה שלהם.

שורש ומשקל	בסיס וצורת סופי

- ב. לפניך שתי קבוצות של שמות.
- בכל קבוצה **הקף** את השם היוצא דופן מבחינת הגזרה.
- מְלוּכָה, מְנוּחָה, מְשִׁימָה, מְרִיבָה
תְנַאי, גְלַאי, קְנַאי, רְמַאי
- ג. לפניך שמות של ארבעה כלי טיס.
- דְאוֹן, אֲוִירוֹן, רְחֶפֶן, מְטוֹס
- (1) הקף את השם היוצא דופן מבחינת דרך התצורה.
- (2) מהי דרך התצורה של השם שהקפת? _____
- (3) מהי דרך התצורה המשותפת לשאר המילים? _____

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

10. לפניך שבעה משפטים. בכל משפט יש פועל מודגש (ובסוגריים אותו הפועל מנוקד). ציין בטבלה את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים.

הבניין	השורש	הפועל	
		הניסיון ה מצטבר (מְצַטְבֵּר) במהלך החיים מאבד את ערכו.	(1)
		שכבת הגיל של המבוגרים לא מקבלת את ההזדמנות שהיא ראויה (רְאוּיָה) לה.	(2)
		המעסיק הביע תקווה שבעתיד ישתנה (יִשְׁתַּנֶּה) המצב.	(3)
		ככל שנקדש את החדשנות, יוסיפו (יוֹסִיפוּ) הזקנים ויאבדו את ערכם.	(4)
		הקשישים מביאים (מְבִיאִים) נקודת מבט מתקופה אחרת.	(5)
		הייתכן שוותיק הרופאים ימונה (יִמָּנֶה) למנהל המחלקה?	(6)
		נדרש מאמץ כדי לדמיין (לְדַמּוּן) את עצמנו בעתיד.	(7)

11. לפניך משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

- (1) סבי **הישיר** (הַיִשִּׁיר) מבטו אליי. _____
- (2) בטקס יום העצמאות ה**ושרו** (הוֹשְׁרוּ) פזמונים העוסקים באהבת הארץ. _____
- (3) נוכחותם של מבוגרים עשויה **להשרות** (לְהַשְׁרוֹת) אווירה נעימה במקומות עבודה. _____

- (4) "י**ישר** (יִישַׁר) כוח", בירך המחנך את התלמיד המצטיין. _____
- (5) עובד מבוגר **ישרת** (יִשְׁרֵת) היטב את צורכי החברה. _____
- (6) נהוג כי במסיבת הסיום המורות **שרות** (שְׁרוֹת). _____
- (7) אם **תשרו** (תִּשְׁרוּ) את העדשים במים, משך הבישול שלהן יתקצר. _____

א. ציין ליד כל משפט את ה**בנין** של הפועל המודגש במשפט.

ב. מיין בטבלה שלפניך את הפעלים המודגשים על פי ה**גזרה**.

שלמים	נחי פ"ו/ו	נחי ע"ו/ו	נחי ל"ו/ה

12. א. לפניך צירופים, ובהם מודגשים שמות פעולה.

בַּקְרָת (בַּקְרָת) איכות **הַרְגַל** (הַרְגַל) טוב **תַּפְעוּל** (תַּפְעוּל) אתר
הַתְרוּמָּוֹת (הַתְרוּמָּוֹת) רוח **בְּנִיית** (בְּנִיית) תוכניות **הַנְּפֹת** (הַנְּפֹת) הדגל
מיין בטבלה שלפניך את שמות הפעולה על פי הבניין.

פְּעַל (קל)	הפעיל	פיעל	התפעל

ב. שמות במשקלי שמות פעולה יכולים לעיתים לציין לא רק פעולה, אלא לציין גם שמות עצם מוחשיים.

לפניך שני זוגות משפטים, ובכל זוג מודגש פעמיים אותו שם: פעם השם מציין פעולה, ופעם הוא מציין שם עצם מוחשי. בכל זוג משפטים **הַקָּף** רק את השם המציין פעולה.

זוג I: • סיימתי את ה**אַרְיִזָּה** של המזוודה בערב שלפני הטיוול.

• לאחר פתיחת המוצר השלך את ה**אַרְיִזָּה** לפח הכתום.

זוג II: • אף על פי שחבריי הציעו לי לבוא איתם לטיול, לא הלכתי כי הרגשתי

שה**הַזְּמָנָה** שלהם לא הייתה אמיתית.

• סבי קיבל בדואר ה**הַזְּמָנָה** ליריד התעסוקה.

ג. לפניך משפט ובו צורות בינוני מסומנות בקו.

למה מעסיקים בישראל אינם מעסיקים עובדים מבוגרים?

ציין מעל כל צורת בינוני במשפט את חלק הדיבור שהיא שייכת לו: שם עצם, שם תואר או פועל.

14. א. לפניך קטע ובו תשעה שמות מודגשים.

”כאן גרים”

המשרד ל**שוויון חברתי** בשיתוף עם משרד הבינוי וה**שיכון** ועם **התאחדות** הסטודנטים ייסד את התוכנית **”כאן גרים”**. סטודנטים שישתתפו בתוכנית יזכו במגורים **בעלות** סמלית בבתיהם של אזרחים ותיקים, ובתמורה יהיו מחויבים ל**פעילות** חברתית עם האזרח הוותיק בהיקף של 160 שעות בשנה.

מטרת התוכנית היא להקל את בדידות האזרח הוותיק, להגביר את תחושת ה**ביטחון** שלו, לעודד את הסטודנטים ל**מעורבות** קהילתית ולסייע להם בהתמודדות עם מחירי ה**שכירות** הגבוהים.

מיין בטבלה שלפניך את השמות המודגשים על פי דרך התצורה.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי

ב. לפניך שתי קבוצות של שמות.

I. חוֹנָאִי, בְּדָאִי, מִילוֹנָאִי, רַעִיוֹנָאִי

II. יבוֹאָן, שקָדוֹן, פִּטְפָטוֹן, קִבְלָן

בכל קבוצה הקף את השם היוצא דופן מבחינת דרך התצורה.

ג. לפניך קבוצת שמות.

הַטָּסָה, הַקָּמָה, הַלְכָה, הַבְּנָה

הקף את השם היוצא דופן מבחינת הגזרה.

ד. לפניך קבוצת שמות.

תִּקְנוֹן, שֶׁאֲלוֹן, חִידוֹן, מַחֲשָׁבוֹן

הקף את השם היוצא דופן מבחינת משמעות הצורן הסופי.

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

10. לפניך שבעה משפטים, ובכל אחד מהם יש פועל מודגש.
ציין בטבלה את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים.

הבניין	השורש	הפועל	
		לאחר שנים כונתה (כִּנְתָה) האולימפיאדה של היהודים "המכבייה".	(1)
		המכביות נועדו (נוֹעְדוּ) להציג בפני העולם את תרבות הגוף היהודית המתפתחת.	(2)
		לקראת המכבייה הראשונה נבנה (נִבְנָה) איצטדיון.	(3)
		המכביה השנייה תוכננה (תִּכְנְנָה) להיות "מכביית עלייה לארץ".	(4)
		ההתכנסות היהודית באה לבטא (לְבִטָא) אמת פשוטה : אנחנו עם אחד.	(5)
		תובנה זו נשמעת מובנת (מוֹבְנָת) מאליה לישראלים רבים.	(6)

11. א. לפניך משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

- (1) המכבייה הראשונה **תרמה** (תָּרַמָּה) להרמת המורל בקרב יושבי הארץ.
 - (2) היא **הרימה** (הִרְיָמָה) את קרנה של התנועה הציונית בקרב יהדות התפוצות.
 - (3) האירוע **רומם** (רִוְמָם) את רוחם של המשתתפים.
 - (4) הארגון **מתרים** (מִתְרִים) את הציבור לשם בניית איצטדיון חדש.
 - (5) מנהלי הקבוצה **מתרים** (מִתְרִים) בשחקן שאם ימשיך בהתנהגותו המחפירה, הוא לא ישתתף בגמר.
 - (6) היזהר שלא **תרומה** (תָּרַמָּה) על ידי מוכרי הכרטיסים הרבים שבכניסה.
- בטבלה שלפניך, מיין את הפעלים המודגשים לשלוש קבוצות על פי הגזרה.
 - ציין את מספרי המשפטים שבהם מופיעים הפעלים.

שלמים	נחי ע"יו	נחי ל"י/ה

- כתוב את שם הפועל של הפועל **מתרים** במשפט (4) _____
- כתוב את צורת העבר, נסתרים של הפועל **מתרים** במשפט (5) _____

ב. לפניך שלושה משפטים, ובהם שלוש מילים מודגשות.

- (1) לרכיב הספורט נוסף גם **מניע** (מְנִיעַ) של חיזוק הקשר בין יהדות התפוצות לארץ.
 - (2) כיום כמעט אין זכר לחזון של יקותיאל שארץ-ישראל תהיה מרכז רוחני לתפוצות ואמצעי **למניעת** (מְנִיעַת) התבוללות.
 - (3) באותה תקופה ספורטאים יהודים היו **מנועים** (מְנוּעִים) מלהשתתף באולימפיאדה.
- מבין המילים המודגשות **הקף** את המילים שהאות מ"ם הראשונה שבהן היא שורשית.
 - בטבלה שלפניך מיין את שלוש המילים המודגשות לשתי קבוצות לפי הבניין.

קל	הפעיל

12. לפניך מילים מודגשות מתחום הספורט הנוטות במשקלי שמות הפעולה.

היאבקות (הַאֲבָקוֹת)

שחייה (שְׁחִיָּה)

התעמלות (הַתְּעַמְלוֹת)

אגרוף (אַגְרוֹף)

חתירה (חֲתִירָה)

מיגור (מְגוּר) – בלועזית: נוקאאוט. מכת אגרוף שאחריה היריב אינו מסוגל לעמוד שוב

על רגליו.

הורדת (הוֹרְדָת) ידיים

ריצת (רִיצָת) משוכות

א. בטבלה שלפניך מיינן את המילים המודגשות הנוטות במשקלי שמות הפעולה, לפי הבניין.

התפעל	פיעל	הפעיל	נפעל	פֶּעַל (קל)

ב. קשתות (קִשְׁתוֹת) היא ענף ספורט שבו קולעים למטרה בחץ וקשת.

ציין מהי דרך התצורה של המילה קִשְׁתוֹת.

13. א. לפניך מונחים מתחום האימון הגופני שחידשה האקדמיה ללשון העברית.

- מסילת כושר – מתקן לאימוני כושר המוכר בשם **הליכון**.
- **מאוץ** (סְפָרִינְט) – מרוץ תחרותי למרחקים קצרים.
- **מונה** פסיעות – מכשיר הנישא על גוף האדם ומונה את פסיעותיו על ידי חישת תנועת הגוף.
- **לחצית** – מכשיר קפיצי לחיזוק שרירי היד.

(1) מייך בטבלה את המילים המודגשות שלפניך לשתי קבוצות לפי דרך התצורה.

הליכון (הֶלִיכּוֹן) **מאוץ** (מְאוּץ) **מונה** (מוֹנֵה) פסיעות
לחצית (לְחֻצִית)

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי

(2) ציין את השורש של כל אחת מן המילים שדרך תצורתן היא שורש ומשקל.

ב. עשרות אלפי **רצים** ו**רצות** ישתתפו הלילה ב**מרוץ** הלילה של תל אביב.

- מהו השורש המשותף למילים המודגשות? _____
- מהו חלק הדיבור של המילים **רצים** ו**רצות** במשפט זה? **הקף** את התשובה הנכונה.
שם עצם, שם תואר, פועל, תואר הפועל

ג. בכל מכבייה נבחר אחד הספורטאים לשאת את לפיד המכבייה.

לפניך כמה מילים.

הקף את המילה המתאימה לְכִנּוּת את נושא הלפיד, **והסבר** את תשובתך במונחים דקדוקיים.

לפידון (לְפִידוֹן) **לפידן** (לְפִידָן) **לפידות** (לְפִידוֹת)
לפידיה (לְפִידֵיה)

הסבר:

14. א. לפניך שלוש קבוצות של שמות, (1)-(3). בכל קבוצה **הקף** את השם היוצא דופן מבחינת דרך התצורה.

- (1) קערית תבנית שקית מפית
- (2) חזון רצון שעון גאון
- (3) יהלומן מהפכן הרפתקן קשקשן

ב. לפניך רשימת שמות. **הקף** את השם היוצא דופן מבחינת הגזרה.
סְלִיחָה מְשִׁימָה מְשִׁיכָה תְּמִיכָה

ג. לפניך שני משפטים, ובהם שתי מילים מודגשות.

- (1) קובעי ה**מדיניות** ניסו להילחם באנטישמיות באמצעות עריכת המכבייה.
- (2) הרמה המקצועית של התחרויות ה**חובבניות** ירודה.

שתי המילים המודגשות מסתיימות בצורן סופי.

מדיניות מסתיימת בצורן הסופי □, ו**חובבניות** מסתיימת בצורן הסופי □. וְ.

- ציין את סוג הצורן הסופי של כל אחת מן המילים המודגשות: צורן גזירה / צורן נטייה.

_____ **מדיניות** _____ **חובבניות** _____

- ציין את המשמעות של הצורן הסופי של כל אחת מן המילים.

_____ **מדיניות** _____ **חובבניות** _____

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

11. א. לפניך שבעה משפטים. בכל משפט יש פועל מודגש (ובסוגריים אותו הפועל מנוקד). ציין בטבלה את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים.

הפועל	השורש	הבניין
(1) פחות ופחות אנשים רוצים לעסוק בפעילות שמתגרת (מאתגררת) אותם.		
(2) אני מתבונן (מתבונן) בצעירי דור זה.		
(3) אני כמה (כמה) להבין את ילדי דור ה-Y.		
(4) אני חס (חס) על התבגרותם הכה מוקדמת.		
(5) מנות הטלוויזיה שספג הדור החדש מגיל אפס לא הותירו (הותירו) מקום לתמימותו.		
(6) ילדי דור ה-Y חוו (חוו) רוע, אגרסיה ובוגדנות.		
(7) הם גורשו (גרשו) מגן עדן.		

ג. לפניך שלושה משפטים, ובכל אחד מהם פועל מודגש.

- השימוש בטלפון החכם מתאים כיום לכל אדם.
- צעירים רבים ממרים את פי הוריהם.
- דור ההורים מפנים אט-אט את יתרונות הטכנולוגיה הדיגיטלית.

- איזה פועל יוצא דופן מבחינת הגזרה? _____
 - מהי הגזרה של פועל זה? _____
 - מהי הגזרה של שני הפעלים האחרים? _____
 - בהקשר אחר אפשר לנתח אחד משלושת הפעלים בדרך נוספת. מהו פועל זה? _____
- שבץ פועל זה במשפט משלך שיבטא את דרך הניתוח הנוספת.

12. א. לפניך משפטים, ובהם מודגשים שמות במשקלי שמות פעולה.

- המשחק האנושי היה **הכנה** (הַכְנָה) לחיים ותשתית של תרבות.
- המשחקים של דור ה-Y הם בבחינת **הימנעות** (הַמְנָעוּת) מן החיים וניווון התרבות.
- עם הזמן החרדה מ**שיעמום** (שִׁעְמוֹם) עולה.
- הדעת נותנת שלא צפוי **שינוי** (שִׁנוּי) מרחיק לכת.
- דור ה-Y פיתח יכולת **התנסות** (הַתְנַסוּת) מהירה בתוכנות חדשות.
- צעירי דור ה-Y דורשים הערכה ו**הוקרה** (הוֹקְרָה).
- מכיוון שאפשר לשוחח עם קבוצה רחבה של שותפי רשת, ה**שיחה** (שִׁיחָה) פנים אל פנים נעשית משעממת.

מיון בטבלה שלפניך את שמות הפעולה המודגשים לפי בניינים.

פֶּעַל (קל)	נפעל	פיעל	התפעל	הפעיל

ב. לפניך משפטים, ובכל אחד מהם פועל מודגש.

- בה בעת אודה ו**אתוודה** (אֶתְוֹדָה), יצורים אלה משפיעים על דור ההורים.
 - הצעירים מגדירים את הרגעים המאושרים שלהם ו**חווים** (חוֹוִים) אותם אחרת.
 - ישראל **נסחפה** (נִסְחָפָה) בגל המֶחֶשׁוּב.
 - האפליקציות הממוחשבות **הרגילו** (הִרְגִּילוּ) את הצעירים שדברים נעשים עבורם.
- כתוב את שם הפעולה (באותו הבניין) של כל אחד מן הפעלים המודגשים.

- **אתוודה:** _____
- **חווים:** _____
- **נסחפה:** _____
- **הרגילו:** _____

14. א. לפניך קטע, ובו מילים מודגשות.

דור ה-Y הוא הדור הראשון שנולד לתוך עולם **ממוחשב**. לכל אורך מהפכת המחשב האישי בני דור ה-Y היו החלוצים בשימוש בכלים הדיגיטליים: מחשב, אפליקציות בטלפון הסלולרי ועוד.

הפיתוח הטכנולוגי המהיר השפיע מאוד על דרך החשיבה ועל סגנון החיים של בני דור ה-Y, אך הייתה לו השפעה מועטה על בני דורות קודמים. העולם הדיגיטלי יצר פער **תרבותי** בין צעירי דור ה-Y לבין הוריהם והורי הוריהם. הנה כי כן בשעה שצעירים אלה פיתחו ידע **נרחב** בתוכנות חדשות, הוריהם ומוריהם דשדשו מאחור. עם זאת הרשת יצרה מוקד עניין **משותף** לבני דור ה-Y ולהוריהם.

- מהו חלק הדיבור המשותף לכל המילים המודגשות בקטע? _____
- מייך בטבלה את המילים המודגשות בקטע, על פי דרך התצורה שלהן.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי

ב. לפניך משפט, ובו שתי מילים מודגשות.

צעירי דור ה־Y רוצים לשפר את יכולתם המקצועית.

- שתי המילים "יכולתם" ו"מקצועית" מסתיימות בצורך סופי. מהו סוג הצורך הסופי המשותף לשתי המילים האלה? הקף את התשובה הנכונה.

צורן גזירה

צורן נטייה

- כתוב ליד כל מילה את המשמעות של הצורך הסופי שלה.

יכולתם: _____

מקצועית: _____

- לפניך שני משפטים. קרא אותם, וענה על השאלות שאחריהם.

I. הקריאה (קְרִיאָה) של בני הנוער מסתכמת במסרונים קצרים.

II. הכתובת על החרס שנתגלה בחפירות אינה קריאה (קְרִיאָה) בגלל

פגעי הזמן.

- באיזה משפט יש במילה "קריאה" צורן נטייה? _____

- ציין את המשקל של המילה "קריאה" בכל אחד מן המשפטים.

המשקל של "קריאה" במשפט I: _____

המשקל של "קריאה" במשפט II: _____

15. האקדמיה ללשון העברית פנתה לציבור התלמידים והזמינה אותנו להמציא חלופה לצעצוע

ששמו הלועזי "סְפִינֵר".

א. לפניך כמה מן ההצעות לחלופה למילה "ספינר":

סבסבת (סבֶּסֶבֶת), חוגית (חוגִית),

סחרירון (סְחָרִירוֹן), מסבב (מִסְבֵּב)

לפניך טבלה. מייין בה את ההצעות לקבוצות, לפי דרך התצורה שלהן.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי

ב. • בחר מכל עמודה בטבלה שם אחד, והסבר את שיקול הדעת בקביעתו. התייחס לשורש, למשקל, לבסיסים ולצורן.

• תלמידים רבים טוענים שהספינר אינו רק לצורכי משחק, והיו אף שהציעו לקרוא לו **מרגיעון** (מְרַגֵּיעוֹן).

מה ההבדל בין "מרגיעון" ובין "סחרירון" מבחינת המשמעות?

- ג. הקף את המילה היוצאת דופן מבחינת הגזרה.
מלוכה (מְלוּכָה), מנוחה (מְנוּחָה), מבוכה (מְבוּכָה), תלונה (תְּלוּנָה)
 - הקף את המילה היוצאת דופן מבחינת משמעות הצורן הסופי.
כפית (כְּפִית), מפית (מְפִית), שקית (שְׁקִית), ידית (יְדִית),
 - הקף את המילה היוצאת דופן מבחינת משמעות המשקל.
מתפרה (מִתְפָּרָה), משטרה (מְשֻׁטָּרָה), משפחה (מְשֻׁפָּחָה), משתלה (מְשֻׁתָּלָה)
 - לפניך ארבע מילים.
מלון (מְלוּן), שעון (שְׁעוֹן), מכון (מְכוּן), מזון (מְזוּן)
 - הקף את המילה שלא נוצרה בדרך של שורש ומשקל.
 - הסבר במה שונה המילה שהקפת משלוש המילים האחרות.
-

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

11. א. לפניך שבעה משפטים. בכל משפט יש פועל מודגש (ובסוגריים אותו הפועל מנוקד). ציין בטבלה את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים.

הבניין	השורש	הפועל	
		תנועות הנוער הארץ-ישראליות היו קשורות (קְשׁוּרוֹת) לתנועות שדגלו בקדמה סוציאלית.	(1)
		מיזמים חדשים נוספו (נוֹסְפוּ) לפעילויותיהן של תנועות הנוער.	(2)
		שיתוף תנועות הנוער ופנייה אליהן מעידים (מְעִידִים) על הערכה כלפיהן.	(3)
		צריך להיזהר (לְהִזָּהֵר) מלראות בחינוך בתנועה פתרון קסם.	(4)
		החברה הישראלית מתגמלת (מְתַגְמֶלֶת) על הצטיינות ועל הישגים אישיים.	(5)
		בשנות השמונים נוצר צורך לתור (לְתוֹר) אחר יעדים חדשים.	(6)
		בעבר הותווה (הֻתְּוָה) מסלול מוגדר להגשמה.	(7)

12. א. לפניך משפטים, ובהם מילים מודגשות.

- ססמת הצופים היא "הִיָּה נִכּוֹן!" (נִכּוֹן). _____
- אדם זה **כֵּן** (כֵּן) במעשיו ובדבריו. _____
- "האם יש בכוחן של תנועות נוער **לכוֹנֵן** (לְכוֹנֵן) סולידריות חברתית?" _____
- האם אתה **מוֹכֵן** (מוֹכֵן) לטיול? _____
- תנועות הנוער **כיֵנו** (כֵנו) זאת "הגשמה עצמית". _____
- החניכים **הכיֵנו** (הֵכֵנו) את הפעולה. _____

(1) מבין המילים המודגשות **הקף** את המילה היוצאת דופן מבחינת השורש.

(2) ציין את השורש של המילה היוצאת דופן. _____

(3) ציין את השורש המשותף למילים המודגשות האחרות. _____

(4) ציין לאחר כל משפט את הבניין של המילה המודגשת בו. _____

ב. לפניך משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

• התנועה **חרתה** (חָרְתָה) על דגלה יעדים לאומיים וחברתיים.

• המציאות **השתנתה** (הִשְׁתַּנְתָה).

• התנועה **ענתה** (עָנְתָה) על צורכי השעה.

• ההנהגה הפוליטית לא **כפתה** (כָּפְתָה) על התנועה את תפיסת עולמה.

(1) מבין הפעלים המודגשים **הקף** את הפועל היוצא דופן מבחינת הגזרה.

(2) ציין את הגזרה המשותפת לפעלים המודגשים האחרים. _____

(3) כתוב את שם הפעולה של הפועל **כפתה** המודגש במשפט האחרון. _____

13. לפניך קטע, ובו שמות פעולה מודגשים.

תנועות הנוער חתרו לכינונו של עולם שבו יזכו גם השכבות החלשות בחברה לדיור ולתזונה הולמים ול**שירותי** (שִׁירוּתֵי) חינוך טובים. כמו כן תנועות הנוער דגלו ברעיון התקומה הלאומית ופעלו ל**העלאת** (הֶעֱלָאת) המוני עולים לארץ. כל התנועות היו אמונות על **השתלבות** (הִשְׁתַּלְבּוּת) חבריהן במערך ההגנה על חיי היהודים. תנועות הנוער היו מסגרת של חינוך מודרני ששאב את ה**השראה** (הַשְׁרָאָה) שלו מתורות **תיקון** (תִּיקוּן) עולם בידי האדם. תנועות הנוער בארץ היו מסגרת שאפשרה **הזדהות** (הִזְדַּהוּת) עם ערכי החברה החשובים. תרומתן של תנועות הנוער באה לידי **ביטוי** (בִּטּוּי) גם בתרבות העברית. הן השפיעו על ה**שירה** (שִׁירָה) והריקוד וסייעו ב**הפצת** (הִפְצַת) השפה העברית ובהפיכתה לשפת ה**הוראה** (הוֹרָאָה) בבתי הספר בארץ.

א. מיין בטבלה שלפניך את שמות הפעולה המודגשים לפי בניינים.

פֶּעַל (קל)	פיעל	הפעיל	התפעל

ב. ציין את השורש של שמות הפעולה שלפניך.

_____ **השתלבות**
 _____ **שירה**
 _____ **הפצת**

ג. לפניך הכותרת של טקסט 3 ובה הודגשה המילה "בניין", הכתובה בה פעמיים.

"תנועות הנוער: בניין חברה או בניין למשחקי חברה?"

לאחת מן המילים המודגשות יש משמעות של שם פעולה.

המר אותה בשם פעולה מאותו השורש וכתוב מחדש את הכותרת.

14. א. בטקסט 1 נכתב שתנועות הנוער תרמו לעיצוב סגנון הלבוש הישראלי. ברוח זו לפניך משפטים שבהם פועלי לבוש.

בעברית **לובשים** (לובְּשִׁים) בגדים, ואז **פושטים** (פוֹשְׁטִים) או **מסירים** (מְסִירִים) אותם. את הכובע **חובשים** (חוֹבְּשִׁים), כפפות **עוטים** (עוֹטִים), ותכשיטים **עונדים** (עוֹנְדִים). את הנעליים **נועלים** (נוֹעְלִים), ואז **חולצים** (חוֹלְצִים) אותן. כתר **שמים** (שְׁמַיִם) על הראש.

- (1) • **הקף** את הפועל שאינו מבניין קל.
- ציין את השורש ואת הבניין של הפועל שהקפת. השורש: _____ הבניין: _____
- (2) כתוב את שם הפועל של הפועל שמים. _____

ב. לפניך קטע, ובו מילים מודגשות.

תנועות (תְּנוּעוֹת) הנוער הארץ-ישראליות היו ברובן **תולדה** (תּוֹלְדָה) של תנועות הנוער הציוניות בגולה, שקמו בעקבות ה**התעוררות** (הַתְּעוֹרְרוֹת) של בני הנוער בארצות שבהן צמחו. הסיבה העיקרית להתעוררות הייתה ה**תביעה** (תְּבִיעָה) של הנוער ל**זכותו** (זְכוּתוֹ) לקבוע את גורלו בעצמו ולמתוח **ביקורת** (בִּיקוּרַת) על חברת המבוגרים.

- (1) מבין המילים המודגשות, **הקף** את המילה שיש בה אות תי"ן שורשית.
- (2) העתק את שאר המילים המודגשות וציין את השורש של כל מילה.

בריאיין (רְאִיּוֹן) שהתפרסם בביטאון (בְּטָאוֹן) של אחת מתנועות הנוער אמר אחד הרכזים: "בתנועה שלנו יש ניסיון (נְסִיּוֹן) להגדיר מהו טוב ומהו רע. בפעולות בתנועה אנו עוסקים בהקניית ערכים חשובים כמו ערך השוויון (שְׁוִיּוֹן), המאבק בגזענות ועידוד דיאלוג". גם בעלון (עֲלוֹן) של התנועה נכתבו דברים דומים, והודגש היתרון (יְתְרוֹן) של ההשתתפות בתנועת הנוער על פני פעילויות אחרות.

- (1) מבין המילים המודגשות, הקף את המילה שנוצרה בדרך של בסיס וצורן סופי.
- (2) ציין את משמעות הצורן הסופי במילה שהקפת. _____
- (3) מיין בטבלה שלפניך את שאר המילים המודגשות לשתי קבוצות על פי המשקל.

--	--

ב. (1) לפניך ארבעה שמות. הקף את השם היוצא דופן מבחינת דבר התצורה.

אֲלִימוֹת, מְנַהִיגוֹת, אֲיִכוֹת, זְכוֹת

(2) לפניך ארבעה שמות. הקף את השם היוצא דופן מבחינת המשקל.

תְּעוּפָה, תְּקוּמָה, תְּפֹסָה, תְּאוּצָה

ג. לפניך משפט, ובו מילה מודגשת.

תנועות הנוער הן מסגרת לשיח **ערכי** (עֲרָכִי).

(1) המילה **ערכי** מסתיימת בצורן סופי.

מהו סוג הצורן הסופי? **הקף** את התשובה הנכונה.

צורן גזירה / צורן נטייה

(2) ציין את משמעות הצורן. _____

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

12. א. לפניך שבעה משפטים. בכל משפט יש פועל מודגש (ובסוגריים אותו הפועל מנוקד).
ציין בטבלה את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים.

הבניין	השורש	הפועל	
		מערכות החינוך תוכננו (תִּכְנְנוּ) לפי צורכי החברה במאה ה־19.	(1)
		מערכות החינוך התאימו לתקופה שבה הן הוקמו (הוֹקְמוּ).	(2)
		ממשלות רבות כופות (כּוֹפְוֹת) מבחנים סטנדרטיים על בתי הספר.	(3)
		ממשלות מאמינות כי מתן הזדמנות להיבחן שוב יעלה (יַעֲלֶה) את ממוצע הציונים.	(4)
		רובינסון מודה (מוֹדֶה) שיש גם צדדים חיוביים במערכת החינוך.	(5)
		בשנים האחרונות השתרשה (הִשְׁתַּרְשָׁה) התפיסה שיש לטפח תלמידים יצירתיים.	(6)
		כדי להיווכח (לְהוֹכִיחַ) בתרומתה של היצירתיות לחיינו, די לראות את התפתחות הטכנולוגיה.	(7)

- ב. • כתוב את שם הפועל של הפועל **יעלה** (יַעֲלֶה) שבמשפט (4).

- כתוב את צורת עבר, נסתר של שם הפועל **להיווכח** (לְהוֹכִיחַ) שבמשפט (7).

13. לפניך משפטים, ובכל אחד מהם מודגשת מילה (בסוגריים אותה המילה מנוקדת).

- השדות **מוצפים** (מוצָפִים) במי הנהר שגאה.
 - בעריכת לוח השידורים מתחשבים בטעמים של ה**צופים** (צוֹפִים).
 - ה**צפת** (הַצְפֹּת) השוק במוצרים מיובאים עלולה לפגוע בתעשייה המקומית.
 - **צפוי** (צָפוּי) לנו חורף קר מן הרגיל.
 - **מצפים** (מְצַפִּים) מן המַיִקְרִים לחשוב ביצירתיות.
 - נמרה **נצפתה** (נְצַפְתָּה) באזור הנגב.
 - עלינו לעמדת ה**תצפית** (תְּצַפִּית) כדי להתבונן בנוף.
 - לאחרונה **צפה** (צָפָה) ועולה השאלה כיצד לפתח חדשנות.
- א. מיין בטבלה שלפניך את המילים המודגשות על פי השורש.

צ-פ-י / ה	צ-ו-ף

- ב. לפניך שניים מן הפעלים המודגשים לעיל.
 ציין את הבניין של כל אחד מהם.
נצפתה (נְצַפְתָּה) _____
צפוי (צָפוּי) _____
- ג. מן המילים המודגשות, העתק את שם הפעולה וציין את הבניין שלו.
 שם הפעולה _____
 הבניין _____
- ד. (1) לאיזה חלק דיבור שייכת המילה **צופים** (צוֹפִים) שבמשפט לעיל.

- (2) כתוב משפט שבו המילה **צופים** (צוֹפִים) תשמש חלק דיבור אחר.

14. א. לפניך שלושה משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

- כש**אסיים** את עבודתי, **אוכל** לנוח.
 - **אצה** לי הדרך, לכן **אגביר** את קצב ההליכה.
 - "גם כי אלך בגיא צלמוות לא **אירא** רע כי אתה עמדי" (תהלים כג, ד).
- (1) ציין את הבניין של כל אחד מן הפעלים המודגשים.

_____ **אסיים** (אָסִיִּים)

_____ **אוכל** (אוֹכֵל)

_____ **אצה** (אָצָה)

_____ **אגביר** (אֶגְבֵּיר)

_____ **אירא** (אִירָא)

- (2) • הקף רק את הפועל שהאות אל"ף הראשונה שבו היא שורשית.
- ציין את השורש של הפועל שהקפת: _____
 - בפעלים האחרים האות אל"ף הראשונה משמשת מוספית.
כתוב את משמעותה: _____

ב. נתח את הפעלים המודגשים בטבלה שלפניך.

גוף	זמן	בניין	שורש	
				נאום השרה תוזמן (תְּזַמֵּן) לשעת צפיית השיא.
				השרה תוזמן (תְּזַמֵּן) לנאום בכנס.

15. א. לפניך חמישה משפטים על פי הטקסטים, ובכל אחד מהם מודגש שם.

- יצירתיות היא תהליך של הפעלת ה**דמיון** (דְּמִיוֹן).
 - כמה מן המיזמים הם: יצירת צעצועים מלגו, תכנות משחק או צילום **סרטון** (סְרִטוֹן).
 - אלמנט נוסף הוא הנחלת הרעיון **שכישלון** (פְּשָׁלוֹן) יכול להיות חיובי.
 - יש לנו **תיאבון** (תֵּיבּוֹן) עצום ללמידה.
 - ה**פתרונות** (פְּתָרוֹנוֹת) שמציע רובינסון קיצוניים לא פחות.
- (1) מבין השמות המודגשים, הקף את השם שנוצר בדרך של בסיס וצורן גזירה סופי.
- (2) ציין את צורן הגזירה הסופי בשם שהקפת, ואת משמעות הצורן הסופי בשם זה.
צורן הגזירה הסופי: _____
משמעות צורן הגזירה הסופי: _____
- (3) מייך את ארבעת השמות המודגשים הנותרים לשתי קבוצות על פי משקלם.
קבוצה I: _____
קבוצה II: _____

ב. לפניך שישה צירופים, ובכל אחד מהם מודגש שם.
הַרְצָאָה מרתקת, הַמְצָאָה מעניינת, הַבְּנִיָּה של ידע,
הוֹרְאָה אחרת, מְחַאָּה ציבורית, מְרַפְּאֵת שיניים
מייך את השמות המודגשים בטבלה שלפניך.

גזרת נחי ל"א	גזרת נחי ל"ה

ג. לפניך ארבעה צירופים, ובכל אחד מהם מילה מודגשת. הקף את המילה היוצאת דופן מבחינת המשקל, וציין את השורש שלה.
תוֹפְּעֵת טבע, תוֹבְּעֵת כללית, תוֹצְּאֵת המבחן, תוֹדְּעֵת שירות
השורש של המילה היוצאת דופן: _____

16. א. באקדמיה ללשון העברית טרם נקבעה חלופה למילה הלועזית "מייקר". לפניך החלופות שדוברי העברית משתמשים בהן.

יָצְרָן, יוֹצֵר, תַּחְבֵּיבָן, מְמַצֵּיא,

יִצְרָנְאִי, מְפַתֵּחַ, עֲשֵׂן, בּוֹרָא

(1) בטבלה שלפניך, מיינ את המילים לשתי קבוצות על פי דרך התצורה.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי

(2) מהי המשמעות המשותפת למשקלים ולצורנים הסופיים במילים שלעיל? _____

ב. לפניך ארבעה שמות.

הקף את השם שאיננו צורת בינוני.

מוֹקֵד, מוֹכֵר, תוֹפֵר, מוֹשֵׁל

ג. לפניך שתי קבוצות של שמות.

בכל קבוצה הקף את השם היוצא דופן מבחינת דרך התצורה.

(1) מְקַצְעֵן, מְנַעוּלָן, מְסַעְדָן, מְעַדָן

(2) השתהות, הוגנות, התרגשות, הישרדות

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

11. א. לפניך שבעה משפטים. בכל משפט יש פועל מודגש (ובסוגריים אותו הפועל מנוקד).
ציין בטבלה את השורש ואת הבניין של כל פועל.

הבניין	השורש	הפועל
		חלוצי החינוך הלאומי חשו (חָשׁוּ) שיש לחזק את הזיקה של הנוער לארצו.
		הטיולים השתלבו (הִשְׁתַּלְּבוּ) בתהליך הבניית הזהות הלאומית.
		לאחר מלחמת יום הכיפורים נוספו (נוֹסְפוּ) לטיולים תכנים בתחום איכות הסביבה.
		בטיולים כיום אפשר לבלות (לְבַלֹּת) בפינות פיקניק ובברכות מים.
		רבים מן הטיולים כיום מאופיינים (מְאֻפְּיָנִים) בפעילויות חברתיות.
		המדריכה הפנתה (הִפְנִינָה) אותי לחובש.
		כששמענו על היציאה לטיול נמלא (נִמְלָא) לבנו שמחה.

- ב. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מודגש פועל.

- (1) הקלע **יורה** (יֹרֵה) חצים למטרה.
 - (2) המדריך **יורה** (יֹרֵה) לנו את הדרך.
- במה צורות הפועל נבדלות זו מזו? **הקף** את התשובות הנכונות.
 - שורש בבניין בזמן בגוף
 - פרט את תשובותיך.

12. א. לפניך משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

- לאחר מלחמת ששת הימים חשו ישראלים רבים שהם **שבים** (נָשְׁבִים) אל ארץ אבותיהם.
- החלוצים **יישבו** (יִשְׁבּוּ) את עמק יזרעאל.
- הסיפור **שבה** (שָׁבָה) את לבי.
- המדריכים **הושיבו** (הוֹשִׁיבוּ) אותנו בקבוצות.
- המדריכה ביקשה מכל החניכים: "**שבו** (שָׁבוּ) על הקרקע".
- אדם זה **שבוי** (שָׁבוּי) בסיסמאות ריקות.
- המדריך **השיב** (הִשִּׁיב) על שאלות החניכים.
- לקראת ארוחת הצהריים **התיישבנו** (הִתְיַשְׁבְנוּ) מתחת לעץ.
- התרמיל שאבד לי **הושב** (הוֹשַׁב) אליי.

(1) בטבלה שלפניך מיין את הפעלים המודגשים לשלוש קבוצות, על פי השורש שלהם.

ש-ו-ב	ש-ב-י/ה	י-ש-ב

(2) העתק שני פעלים השייכים לאותו בניין, וציין את הבניין שלהם.

_____ הבניין: _____

ב. לפניך שלושה משפטים. בכל אחד מן המשפטים מודגש שם.

מן השורשים המצוינים בטבלה, ציין את השורש של כל אחד מן השמות.

- בטיול ראינו **מושבה** (מוֹשְׁבָה) של נמלים. _____
- כל חניך קיבל **תשובה** (תְּשׁוּבָה) על שאלותיו. _____
- גוזל של עוף דורס משוחרר מן ה**שבוי** (שָׁבִי) לאחר החלמתו. _____

13. א. לפניך שמות פעולה בבניינים שונים.

השוואה, הסתודדות, בריחה, התארגנות, הודעה, הבנה, לידה, דאגה, קימה, התנסות

מיין בטבלה את שמות הפעולה לפי בניינים, וציין את הבניין של כל קבוצה.

ב. לפניך הנחיות לטיול מוצלח.

- **לשתות** (לְשִׁתּוֹת) הרבה מים. _____
 - **להתוות** (לְהִתְוֹת) דרך. _____
 - **לתעות** (לְתַעוֹת) בדרך. _____
 - **להשתטות** (לְהִשְׁתַּטּוֹת) קצת. _____
- ציין את הגזרה המשותפת של שמות הפועל המודגשים.

- ציין ליד כל אחד משמות הפועל את השורש שלו.
- כתוב שם עצם (אך לא שם פעולה) הנגזר מן השורש של שם הפועל להשתטות (לְהִשְׁתַּטּוֹת). _____

14. א. לפניך שמות בתחום הטיול, הסיירות והגאוגרפיה.

מתלול (מִתְּלוּל) — מדרון תלול

חולית (חולִית) — דיונה, גבעה של חולות נודדים

מחנאות (מְחַנְאוֹת) — פעילות פנאי בחיק הטבע הכוללת

הקמת מחנה ולינה באוהל או תחת

כיפת השמים

מצוק (מְצוּק) — סלע זקוף וגבוה המתרומם בזווית אנכית

מאהל (מְאֵהַל) — מחנה של אוהלים

מיין בטבלה שלפניך את השמות לשתִי קבוצות על פי דרך תצורתם.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי

ב. לפניך שתי קבוצות (1)-(2) של שמות צמחים ארץ-ישראליים. המילים המודגשות הן שמות תואר.

(1) **שִׁשִּׁית מְצוּיָה** (מְצוּיָה),
סגולית **מְחוּמֶשֶׁת** (מְחֻמֶשֶׁת),
יצהרון **מְכַסִּיף** (מְכַסִּיף),
דובדבן **שְׂרוּעַ** (שְׂרוּעַ) (בתמונה)

(2) עֲצִיּוֹן **פְּרָסִי** (פְּרָסִי), מסורן **סְרָגְלָנִי** (סְרָגְלָנִי)

• כתוב את ה**בנין** שממנו נגזר כל אחד משמות התואר בקבוצה (1).

_____ **מְצוּיָה** (מְצוּיָה)

_____ **מְחוּמֶשֶׁת** (מְחֻמֶשֶׁת)

_____ **מְכַסִּיף** (מְכַסִּיף)

_____ **שְׂרוּעַ** (שְׂרוּעַ)

• דרך התצורה של שמות התואר בקבוצה (2) היא בסיס וצורן סופי.

בחר ב**אחד** השמות בקבוצה (2) ופרט את דרך תצורתו.

15. א. לפניך שתי קבוצות של שמות.

בכל קבוצה הקף את השם היוצא דופן מבחינת הגזרה.

- (1) קריין בכיין קניין זכיין
(2) מרמה מצוה משנה משחה

ב. לפניך שלוש קבוצות של שמות.

בכל קבוצה הקף את השם היוצא דופן מבחינת דרך התצורה.

- (1) יהלומן תעשיין מסעדן שקדן
(2) עלייה תיקייה תמיהה שגיאה
(3) פתרון ירחון ספרון רבעון

ג. לפניך רשימת מילים. הקף את המילה שיש בה צורן נטייה.

מבוכה מלוכה מתונה מלונה

ד. לפניך שלושה משפטים ובהם מודגשת המילה שנתני.

- (1) כל מה שהייתי צריך לדעת למדתי בטיול השנתני. _____
(2) אני עוד זוכר את שנתני הראשונה בבית הספר. _____
(3) כל הלילה נדדה שנתני ולא הצלחתי להירדם. _____

• ציין את סוג הצורן הסופי (צורן נטייה או צורן גזירה) שיש במילה "שנתני" בכל אחד מן המשפטים.

• לפניך שתי המילים שנה, שינה

ציין ליד כל אחת מהם את מספר המשפט/ים שבהם היא הבסיס של המילה "שנתני" המסומנת בקו.

שנה (שְׁנָה) _____
שינה (שִׁנָּה) _____

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

11. א. לפניך שבעה משפטים. בכל משפט יש פועל מודגש (ובסוגריים אותו הפועל מנוקד).
ציין בטבלה את השורש ואת הבניין של כל פועל.

הפועל	השורש	הבניין
השקעה בחינוך לתזונה בת־קיימה תניב (תְּנִיב) פְּרוֹת.		
קיומם של תנאי סביבה מתאימים לבני אדם מותנה (מִתְנָה) בתפקוד התקין של המערכת האקולוגית.		
יש לעורר (לְעוֹרֵר) בציבור מודעות להשפעותיה של תעשיית המזון על הרגלי הצריכה שלנו.		
כל אדם יכול (יָכוֹל) לשנות את הרגלי התזונה שלו.		
הילדים התנסו (הִתְנַסּוּ) באכילת מזונות חדשים.		
תשתיות כדור הארץ מידרדרות (מִדְרָדְרוֹת) בקצב מהיר.		
הגננות דחו (דָּחוּ) את מסיבת הסיום למועד אחר.		

- ב. לפניך שני משפטים, ובהם מודגשות שתי צורות פועל.
- (1) סימני הפגיעה בכדור הארץ **גלויים** (גְּלוּיִים) לעינינו.
(2) בדבש **מצויים** (מְצוּיִים) רכיבי מזון החשובים לחי ולצומח.
- במה צורות הפועל נבדלות זו מזו? **הקף** את התשובה הנכונה.
 - בבניין בזמן בגוף בגזרה
 - הסבר את תשובתך.

12. לפניך משפטים, ובהם מילים מודגשות.

- אם נשנה את הרגלי האכילה נֹרֵיֶשׁ עולם טוב יותר לדורות הבאים.
 - הורים רבים אינם מְרַשְׁיִים לילדיהם לאכול ממתקים.
 - תכונות גנטיות עוברות בתוֹרָשָׁה.
 - מי שמנוי בספרייה רְשָׁאֵי לשאול ממנה ספרים.
 - הילדים קיבלו רְשׁוֹת לאכול ממתקים פעם בשבוע.
 - כל ילד חייב להכיר את מוֹרְשֵׁת עמו.
 - אני מקפיד לתקן את המכונית רק במוסך מְרַשָּׁה.
- א. מיין את המילים המודגשות לשתי קבוצות על פי השורש שלהן, וציין בראש כל עמודה את השורש של כל קבוצה.

- ב. ציין את הבניין של הפועל נֹרֵיֶשׁ. _____
- ג. הפועל מְרַשְׁיִים משמש גם במשמעות אחרת – שוֹנֶה מזו שבמשפט בראש השאלה.
- כתוב משפט שבו ישמש הפועל במשמעותו האחרת.

ציין את השורש ואת הבניין של המילה מְרַשְׁיִים במשפט שכתבת.

13. א. לפניך צירופי סמיכות, ובכל אחד מהם מודגש השם הראשון (הנסמך).

(1) ציין את השורש של כל אחד מן השמות המודגשים.

_____ הַחֲמֵרָה העונש
_____ הַסָּרֵת מגבלות
_____ הַקְּנִיית ערכים
_____ הוֹבֵלֵת ציוד

(2) ציין את המשקל המשותף לשמות המודגשים.

_____ (3) לפניך צירוף סמיכות, ובו שם מודגש.

הַרְגֵּלִי אכילה

מה המשותף למשקל של שם זה ולמשקל של השמות המודגשים

בתת-סעיף (1)?

ב. לפניך שמות.

גְּלוּת בְּרִיאוֹת קִיּוּמוֹת הַתְּנַגְדוֹת מְהוּת

מיין את השמות בטבלה שלפניך לפי דרך התצורה שלהם, וכתוב

בראש כל עמודה את דרך התצורה של השמות בה.

14. א. לפניך שתי קבוצות של שמות.

בכל קבוצה הקף את השם היוצא דופן מבחינת הגזרה.

(1) מדינה, משימה, מחיקה, מניפה

(2) גלאי, בנאי, זכאי, קנאי

ב. לפניך קבוצת שמות.

הקף את השם היוצא דופן מבחינת משמעות הצורן הסופי.

מונחון, חידון, תקנון, הליכון

15. א. לפניך קטע מן המחזה לילדים "עוץ לי גוץ לי" שכתב אברהם שלונסקי

(כפי שהופיע באתר האקדמיה ללשון העברית). בקטע הודגשו מילים.

נִזְדַּמְן לִי בֵיתוֹן קֶטְנִטִן

כְּנֶגֶד עֵינַי, זְעֵטוֹט כְּזָה,

פֶּעֶטוֹט כְּזָה, בֵּית - כְּזֵית!

מִנְגֵד לוֹ מְדוֹרְנֵת דוֹלְקֵת,

וּמִסְבִּיב לְמְדוֹרְנֵת מְכַרְכֵר

לוֹ אֵיזָה בְרִנְשׁוֹן, וְהוּא

עֹלְבָלוֹב כְּזָה, זְעֵרוֹר

כְּזָה... אֶכֶן בְּרִנְשׁוֹן קֶטְנִטִן,

אִישׁוֹן-פֶּזִיזוֹן כְּזָה, מְצַחִיקוֹן כְּזָה...

(1) ציין את המשמעות המשותפת לכל המילים המודגשות.

(2) מיין בטבלה שלפניך את המילים המודגשות,

לפי שתי דרכי התצורה הנתונות.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי

ב. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מסומנת בקו המילה **סביבתי**.

- (1) החברה להגנת הטבע מפעילה תכנית לחינוך **סביבתי** שמטרתה לקדם את ערכי השמירה על הטבע והסביבה בקרב הדור הצעיר.
- (2) **בסביבתי** הקרובה רבים מדברים על חשיבות המזון הבריא.

ציין את סוג הצורך הסופי במילה "סביבתי" בכל אחד מן המשפטים (צורך גזירה או צורך נטייה) ואת משמעותו.

משפט (1): סוג הצורך _____ משמעותו _____

משפט (2): סוג הצורך _____ משמעותו _____

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

שם לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

11. א. לפניך שמונה משפטים. בכל משפט מודגש פועל בצורת בינוני, נקבה. (בסוגריים אותו הפועל מנוקד).
ציין בטבלה את השורש ואת הבניין של כל פועל.

הבניין	השורש	הפועל
		הרופאה מנחה (מְנַחֶה) את החולה בעת השחרור מאשפוז.
		אפליית הנשים נדונה (נִדְוֶנָה) לאחרונה בהרחבה בכלי התקשורת.
		העובדת טענה שאינה מופלית (מְפַלֶּית) לרעה.
		התנועה הפמיניסטית נודעת (נוֹדְעֶת) בפעילותה להשגת שוויון לנשים.
		יש מקומות שבהם העבודה משתנה (מְשַׁתַּנֶּה) על פי הצרכים.
		לא כל אישה מוכנה (מוֹכֵנָה) לעבוד מספר רב של שעות בשבוע.
		הרשות המקומית מושלת (מוֹשְׁלֶת) ביישוב ביד רמה.
		הנהלת הרכבת מורה (מוֹרָה) לעובדים לחזור לעבודה.

- ב. בחר באחת מצורות הבינוני שבטבלה, שמשמשת בעברית גם בתפקיד של שם עצם, כתוב משפט, ושבץ בו את המילה בתפקיד שם עצם.

12. א. לפניך צירופים ומשפטים שבהם מילים מודגשות.

התלמיד הַנִּיד בראשו.

נִיד הוא אדם שעובר ממקום למקום.

את המכשיר הזה אפשר לְנִיד במפעל על פי הצרכים.

נִידת משטרה.

כושר הַנִּידות שלו יכול להיפגע בעקבות תאונה.

חלה תַּנְוִידָה חדה בשער השקל.

(1) ציין את השורש המשותף לכל המילים _____

(2) העתק מבין המילים המודגשות רק את הפעלים, וליד כל פועל

כתוב את הבניין שלו.

(3) העתק מבין המילים המודגשות רק את שמות העצם, וציין ליד

כל שם את דרך התצורה שלו.

ב. הקף את המילים השייכות לאותה גזרה של המילים המודגשות

שבסעיף א.

הקמתי (הקמתי), ניסיתי (נסיתי), הובלתי (הובלתי),

מְצַאֲתִי (מְצַאֲתִי), הונפתי (הונפתי), התפניתי (התפניתי)

הועמדתי (הועמדתי)

13. א. לפניך קטע על פי מאמרה של דפנה יזרעאלי (טקסט 1) שהודגשו בו שמות במשקלי שמות הפעולה.

תקופות אלה הצטיינו ביצירתיות חברתית, **בערעור** על מוסכמות ובעריכת **ניסויים** בדפוסי חיים חדשים. רבים מן המכשולים שהפריעו ל**בנייה** מחודשת של תפקידי גברים ונשים צומצמו, ונוצרה **הזדמנות להגדרה** מחדש של התפקידים המסורתיים ושל היחסים בין גברים לנשים. לפני **העלייה** ארצה היה שוויון הנשים מובן מאליו, והוא התבטא ב**שילוב** שני המינים בקבוצות ובפעולות של הארגונים. כשהגיעו ארצה נשללה מן הנשים ההזדמנות לכבוש תחומי עבודה חדשים כמו החקלאות וה**שמירה**.

מבין השמות המודגשים העתק ארבעה שמות במשקלי שמות הפעולה בבניינים שונים. ציין את הבניין של כל שם פעולה.

שם _____, הבניין: _____

שם _____, הבניין: _____

שם _____, הבניין: _____

שם _____, הבניין: _____

ב. לפניך שלושה צמדים של שמות פעולה. לכל צמד – שורש משותף.

הַלּוֹאָה הַלּוּיָהּ _____

הוֹדְיָה הוֹדָאָה _____

הַשְּׂרָיָה הַשְּׂרָאָה _____

(1) ציין בקו שלאחר כל צמד את השורש המשותף של המילים בצמד.

(2) בחר בצמד אחד, וכתוב משפט או צירוף לכל מילה.

משפט / צירוף למילה הראשונה

_____ משפט / צירוף למילה השנייה

ג. לפניך צמד נוסף, שכל מילה בו גזורה משורש אחר.

וְדוּי _____ וְדוּא _____

ציין את השורש של כל מילה.

14. א. לפניך קטע, ובו שמונה שמות מודגשים.

שוויון מגדרי בין גברים לנשים אין פירושו שעל הנשים להיות דומות לגברים, אלא שה**שונות** של הנשים לא תפגע באפשרויות שלהן להתקדם. למשל ה**זכות** של אימהות לילדים קטנים ליהנות מקיצור שעות העבודה, והבחירה של נשים רבות במשרה המאפשרת להן **גמישות** בשעות העבודה, לא אמורות לפגוע ב**יכולת** שלהן להגיע לתפקידים בכירים, ולא אמורות למנוע מהן **ביטחון בתעסוקה**.

לפניך טבלה ריקה.

מיין בטבלה את השמות לפי דרך התצורה שלהם, וכתוב בראש כל עמודה את דרך התצורה של השמות בה.

ב. (1) לפניך קבוצת שמות.

הקף את השם היוצא דופן מבחינת הגזרה.

שְׁטוּת חֲטוּי טָעוּת נְקוּי

(2) לפניך צירופים ובהם שמות מודגשים.

הקף את השם המודגש שהצורן הסופי בו הוא ני.

צירוף שמני מסלול עיוני שימוש חסכוני טיעון הגיוני

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה ענה על ארבע מן השאלות 12-16 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

12. א. לפניך קטע, ובו מילים מודגשות.

מצד אחד אנו יודעים שבכל **עֲשִׂיה** יכולות להיות טעויות ומהן אפשר ללמוד, ומצד אחר אנו דורשים מן התלמידים הצלחה, **תְּשׁוּבוֹת נְכוֹנוֹת** והבעה של רעיונות מלאים. אז מה בדיוק אני רוצה? שנקבל תשובות **שְׂגוּיּוֹת** כתשובות נכונות רק כדי שלא להעליב את התלמיד או **לְדַכֵּא** את היצירתיות שלו? ממש לא!

בטבלה שלפניך ציין את השורש של כל מילה, וכתוב מילה נוספת על פי ההנחיות.

השורש	עֲשִׂיה	תְּשׁוּבוֹת	נְכוֹנוֹת	שְׂגוּיּוֹת	לְדַכֵּא
כתוב מילה לפי ההנחיה	שם עצם אחר מאותו השורש	פועל בבניין הפעיל מאותו השורש	פועל בבניין פיעל מאותו השורש	שם פועל מאותו השורש ובאותו הבניין בזמן עתיד ובגוף מדבר	פועל מאותו השורש ובאותו הבניין בזמן עתיד ובגוף מדבר
_____	_____	_____	_____	_____	_____

ב. לפניך שלושה משפטים, ובכל אחד מהם פועל מודגש.

- כשילד **נֶעְנָה** בחיזוקים ובחיוכים מהסביבה, הוא אינו חושש לומר מילים חדשות. _____
 - המורה **נֶעְנָה** לבקשת התלמידים לדחות את המבחן. _____
 - מה **נֶעְנָה** לילד כשישאל אותנו אם הוא הצליח או נכשל? _____
- (1) ציין את השורש המשותף לשלושת הפעלים המודגשים. _____
- (2) ציין ליד כל משפט את הזמן של הפועל המודגש בו. _____
- (3) שלושת הפעלים המודגשים מתחילים באות נו"ן המשמשת בהם מוספית (תחילית).
- הקף את הפועל היוצא דופן מבחינת תפקיד האות נו"ן המוספית.
 - ציין את תפקיד האות נו"ן המוספית בפועל שהקפת. _____
 - ציין את תפקיד האות נו"ן המוספית המשותף לשני הפעלים האחרים (שלא הקפת). _____

13. א. לפניך קטע, ובו מילים מודגשות.

החוקרים גילו שהלמידה על כישלונות של מדענים **מעוררי** השראה גורמת לתלמידים **לחוש** מוטיבציה ללמוד מדע, להאמין ביכולתם, והיא **ממריצה** אותם להגיע להישגים גבוהים יותר בטווח הארוך. בלמידה כזאת המדענים מעוררי ההשראה משמשים עבור התלמידים מודל ל**חקוי** המדגים את הרעיון כי המאמץ **משתלם** וכי כישלון ו**קשי** הם בלתי נמנעים בדרך להצלחה.

(1) בטבלה שלפניך מיינ את המילים המודגשות לפי הגזרות.

מילים בגזרות הנחים	מילים בגזרת השלמים

(2) העתק את המילים שמיינת לגזרות הנחים, וציין את ה**שורש** של כל אחת מהן.

ב. לפניך שני צירופים, ובכל צירוף יש מילה מודגשת.

פיתוח **יצירתיות**, כיווני חשיבה **יצירתיים**

לפניך משפטים המתארים את דרכי ההיווצרות של כל אחת מן המילים המודגשות.

בכל משפט **השלם** את המידע החסר, ו**הקף** את האפשרות הנכונה מבין שתי האפשרויות המוצעות בו.

• המילה **יצירתיות** נוצרה כך:

למילה **יצירתי** נוסף הצורן _____, סוג הצורן הוא **צורן נטייה** / **צורן גזירה**, ומשמעותו היא _____.

• המילה **יצירתיים** נוצרה כך:

למילה **יצירתי** נוסף הצורן _____, סוג הצורן הוא **צורן נטייה** / **צורן גזירה**, ומשמעותו היא _____.

15. א. לפניך קטע, ובו מודגשות המילים: למידה, גיחוך, הקנטה.

מטרת המאמר היא להזכיר לנו את החשיבות של הטעייה במהלך ה**לְמִידָה** ולחדד את השאלה: איך אפשר לעודד את תלמידינו להציע פתרונות בלי שיחששו מפסילתם, ואיך למנוע מהם את החשש שאם יטעו ישלמו על כך מחיר כגון **גְחִיחֻךְ**, הערה, הורדת ציון במבחן, לגלוג, ה**קְנָטָה** מצד חברים.

העתק מן **הקטע** לטבלה שלפניך שתי מילים נוספות באותו משקל של כל אחת מן המילים המודגשות.

מילים במשקל המילה לְמִידָה	מילים במשקל המילה גְחִיחֻךְ	מילים במשקל המילה הקְנָטָה
I. _____	I. _____	I. _____
II. _____	II. _____	II. _____

ב. לפניך ארבע קבוצות מילים שבכל אחת מהן יש מילה היוצאת דופן מבחינת ה**שורש**.

בכל קבוצה הקף את המילה ה**יוצאת דופן** מבחינת ה**שורש**, וציין את ה**שורש שלה**.

- קבוצה 1: תְּחַלּוּאָה, מַחְלַת השפעת, חוֹלִים, מְחִילָה (סליחה) _____
- קבוצה 2: רְשׁוּת, הַרְשָׂאָה, מוֹרְשֵׁת, רְשִׁיּוֹן _____
- קבוצה 3: שָׁב, שִׁיבָה, מוֹשְׁבָה, תִּישְׁבוּ _____
- קבוצה 4: הוֹרָה יחידני, הוֹרָאָה, נוֹרָה, יִירוּ _____

ג. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם שני פעלים מודגשים. בכל משפט הקף את הפועל ה**מתאים** למשמעות המשפט.

- (1) במחקר החדש החוקרים **נוכחים / נוכחים** לדעת כי קשה לנו ללמוד מן הכישלון שלנו, אבל מכישלונות של אחרים אנחנו מצליחים ללמוד.
- (2) אפילו תוצאות המחקר לא ה**וֹזְזוּ** / ה**זִזוּ** אותם מעמדתם הישנה.

נכשלים ומתגברים בספריית "בית אריאלה" – ערב כישלונות

זה יקרה ביום שלישי 24 באוקטובר בשעות 19:30-21:30 – אירוע מיוחד בהשתתפות יוצרים, סופרים ואומנים בבית אריאלה!
 ושוב אנחנו כאן, מדברים איתכם על כישלון. באירוע יופיעו שלושה דוברים, שכל אחד מהם יספר לכם על הכישלון האישי שלו, כישלון שממנו הוא למד והתפתח, ובמבט לאחור נהפך עבורו ליתרון.
 אחת הדוברות באירוע היא סמדר שיר. שיר כתבה יותר מ-400 ספרים. היא סופרת, עיתונאית, מחזאית ופזמונאית. דובר נוסף הוא ליאור פרנקל, יזם וסופר. ספרו האחרון נהפך במהרה לרב-מכר. הדובר השלישי הוא עיתונאי, תסריטאי, עורך, סופר ישראלי ומנחה סדנאות כתיבה – עומר ברק. עומר ברק כתב את אחד מרבי המכר של שנת 2017 "לחוץ חתונה".

(1) בקטע יש שימוש רב בשמות של בעלי מקצוע שנוצרו בדרכי תצורה שונות. העתק מן הקטע –

- שלושה שמות של בעלי מקצוע שנגזרו בצורות הבינוני: _____
- שם של בעל מקצוע שנוצר בדרך של בסיס וצורן סופי: _____
- שם של בעל מקצוע שנוצר בדרך של שורש ומשקל (לא במשקלי הבינוני): _____

(2) בקטע יש שימוש בשמות תואר שנוצרו בדרכי תצורה שונות. העתק מן הקטע –

- שם תואר בצורת הבינוני: _____
- שם תואר שנוצר בדרך של בסיס וצורן סופי: _____

(3) העתק מן הקטע שם עצם במשקל קטלון (קטלון): _____ ושם עצם במשקל קטלון: _____

(4) העתק מן הקטע שני שמות עצם המסתיימים בצורני נטייה שונים זה מזה, וציין את המשמעות של כל אחד מצורני הנטייה בשמות שהעתקת.

ב. לפניך רשימת מילים. הקף את ארבע המילים שנוצרו בדרך של שורש ומשקל.

מִדְעוֹ, שְׁמֵרוֹ, מְנַהֵלוֹ, בְּדָרוֹ, קִבְּלוֹ, בְּכִיָּו, שִׁיאָן אולימפי

תרגול נעים!